

AKCIJSKI NAČRT ZA VEČJO BLAGINJO V SLOVENIJI

Prof. dr. Dušan Mramor, EF UL

Prof. dr. Polona Domadenik Muren, EF UL

Prof.dr. Tjaša Redek, EF UL

16. maj 2022

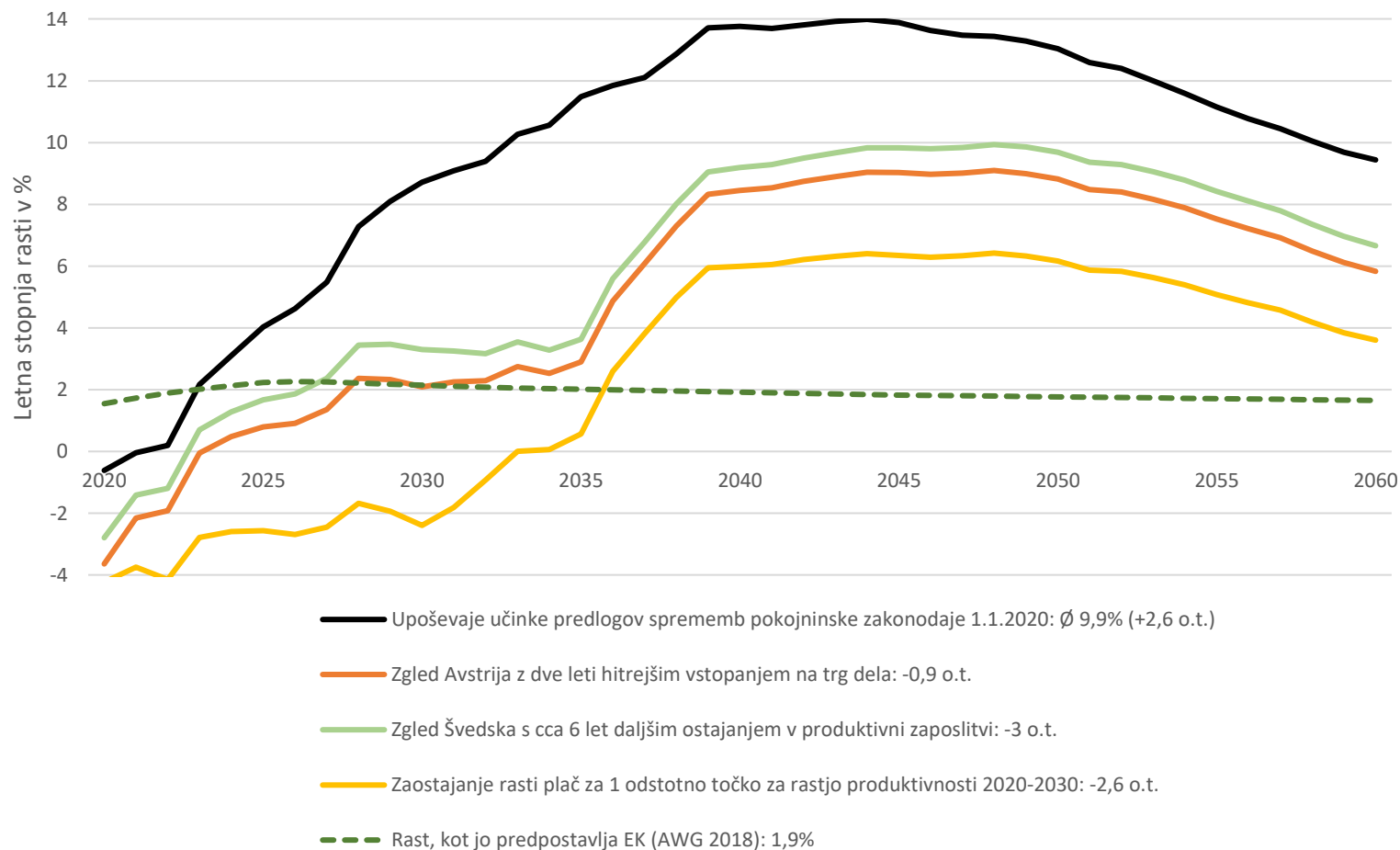
Okvir predstavitve

- Logika in organizacija akcijskih načrtov
 - Plan A in plan B
 - Motivacija: osredotočenje ZM + znanje EF
 - ZM + EF + deležniki + strokovnjaki
- ANP2020: Ocena realizacije in novelacija
- Zakaj blaginja in ne (več) samo produktivnost?
- Ključna področja zaostajanja ANB2022
- Prihodnji koraki

Logika Observatorija ZM do 2020: ključen problem je staranje prebivalstva

- Vodi v nevzdržno stanje na mnogih področjih družbe.
- »Recepti« (EC, EBRD, OECD, ...) npr. za javnofinančno vzdržnost:
 - zniževanje državnih pokojnin na vsem enakih 500€,
 - ostre racionalizacije v zdravstvu in dolgotrajni oskrbi.
- „Recepti“ zmanjševanja pravic neizvedljivi.
- Prednostno usmeritev v čim višji BDP:
 - z maksimiranjem deleža delovno aktivnega prebivalstva,
 - z maksimiranjem rasti produktivnosti in
 - omejevalnimi ukrepi za pokritje preostalega primanjkljaja.

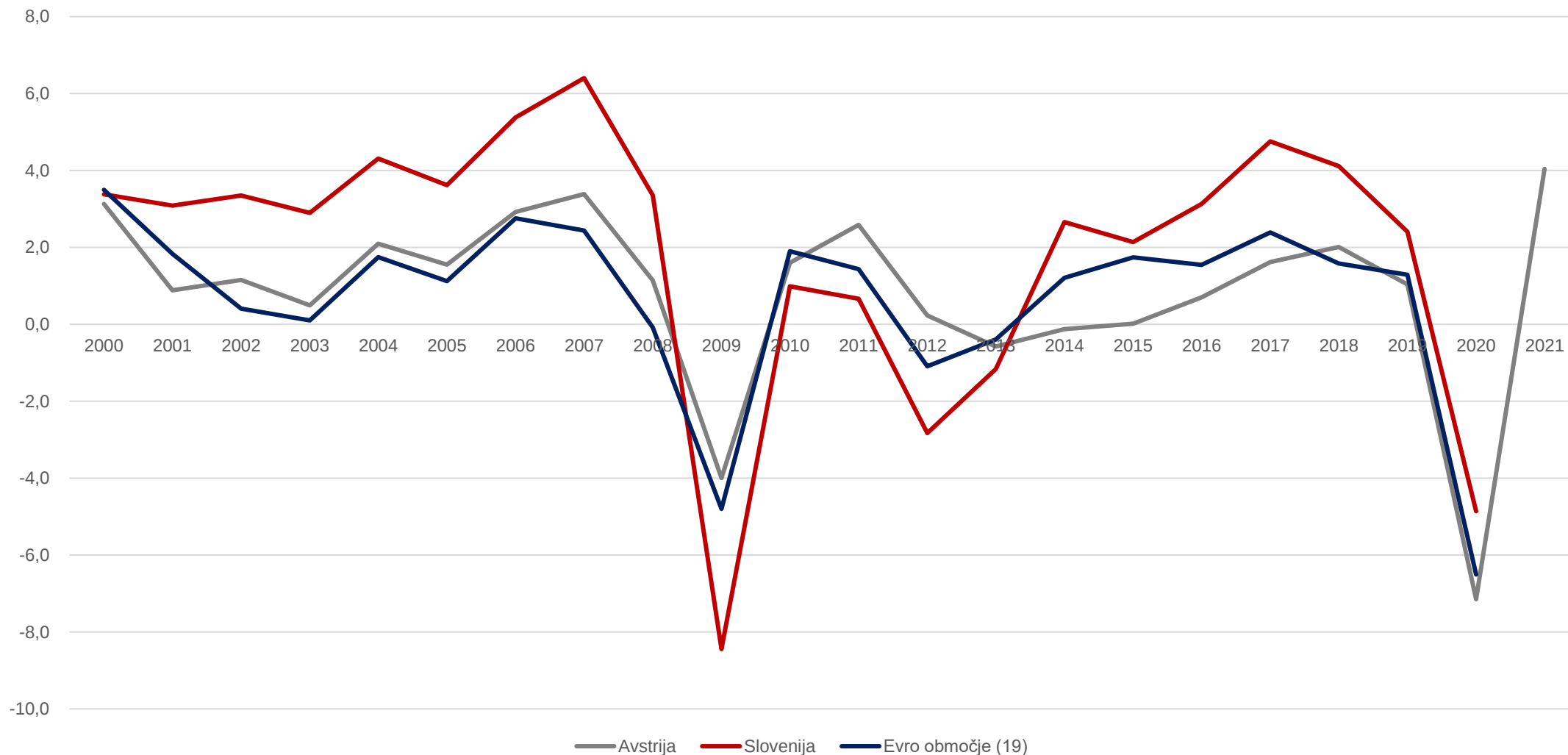
Potrebna letna stopnja rasti produktivnosti dela za ohranjanje javnofinančnih izdatkov za pokojnine v istem % BDP (Ø 3,4%)

Vir: Razni viri (Evropska komisija, SURS, EUROSTAT, ZPIZ itd.), Mramor in Sambt, 2020.

Letna realna stopnja rasti produktivnosti dela na osebo v obdobju 2000-2021 v %

(2000-2019: Ø SLO = 1,6% ; Ø EA19=0,6% ; Ø AT=0,5%)

Produktivnost najpomembneje rešuje blaginjo!

Strokovna skupina pripravi Akcijski načrt za višjo rast produktivnosti (ANP2020):

1. Opredeli razlike med Slovenijo in Avstrijo (Nemčijo) na področjih teoretično in empirično verificiranih dejavnikov produktivnosti.
2. Osredotoči se samo na področja, kjer Slovenija izrazito zaostaja.
3. Opredeli vzroke zaostajanja za vsako to področje, podpre z empiričnimi podatki in predlaga praviloma tri ukrepe (oz. usmeritve).

Fleksibilnost: odločevalcem AN omogoča, da izpeljejo, ko so razmere ustrezne:

- kateregakoli od predlaganih ukrepov,
- kateregakoli od področij,
- brez pogojevanja predhodne izpeljave nekih drugih ukrepov.

Izjema: politični sistem, pravna država in okoljevarstveni sistem.

Pomembno: tekoče noveliranje AN z nadomeščanjem izvedenih ukrepov.

Observatorij 2021:

dodatni izzivi (okolijski, geostrateški) in pomen nematerialne blaginje

Cilj snovalcev javnih politik mora postati dvig blaginje, ki temelji na dveh stebrih:

- **Materialna blaginja:** dvig produktivnost in delovne aktivnosti
- **Nematerialna blaginja**

Okolje, pravna država in politični sistem so ključni dejavniki nematerialne blaginje.

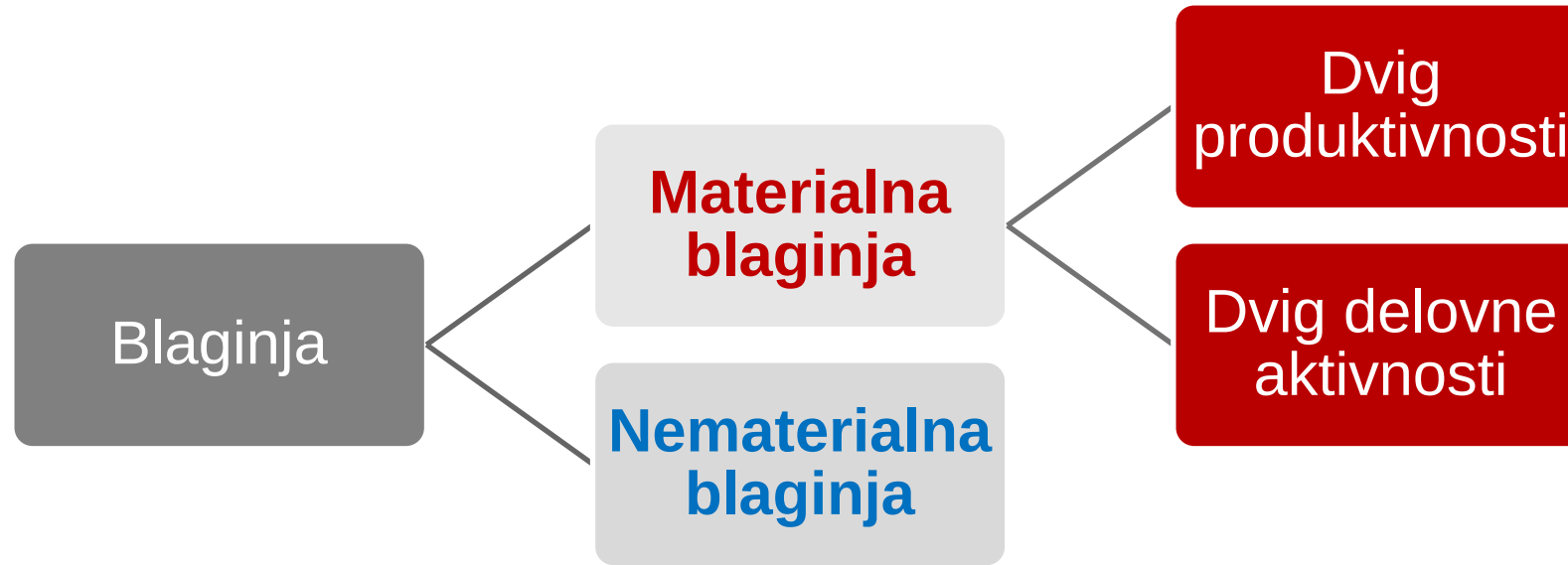
Snovalci Akcijskega načrta za večjo blaginjo (ANB)

- MGRT želelo opredelitev ukrepov za **povečanje rasti produktivnosti** (2020) nadgraditi z ukrepi za **dvig blaginje** (2022).
- Skrajno kompleksna naloga:
 - profesorji z Ekonomske fakultete UL: **prof.dr. Dušan Mramor (koordinator)**, prof.dr. Polona Domadenik Muren (so-koordinator), prof.dr. Matjaž Koman, prof.dr. Tjaša Redek, prof.dr. Jože Sambt, prof.dr. Aljoša Valentinčič,
 - dr. Ali Žerdin (Delo) in
 - Vrhunski strokovnjaki iz relevantnih področij (skupaj več kot 40).

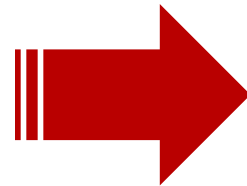
Najbolj aktivna področja ukrepanja

1. Nadgradnja in razvoj infrastrukture za proizvodnjo predvsem električne energije iz obnovljivih in čistih virov, vlaganja v prenovo omrežja in energetska sanacija zgradb.
2. Sanacija obstoječega cestnega omrežja in izgradnja manjkajoče cestne infrastrukture na tretji razvojni osi.
3. Nadgradnja in razvoj železniške infrastrukture
4. Agresivna proticiklična fiskalna politika in poenostavitev davčnega sistema *in prestrukturiranje javnih izdatkov v smeri podpore projektom, ki imajo največji vpliv na dvig produktivnosti.*
5. Zmanjšanje stroškov administrativnih bremen, *števíla predpisov ter povečanje kakovosti storitev javne uprave.*

Modeliranje ukrepov

22
področij

Materialna blaginja: produktivnost + delovna aktivnost

Mehki dejavniki na ravni države

Razvojna partnerstva

Javna uprava

Korporativno upravljanje

Izobraževanje

Javne finance

Finančni sistem

Mehki dejavniki na ravni podjetij

Upravljanje podjetij

Izobraževanje in usposabljanje

Nove tehnologije

Vlaganja v ključno javno infrastrukturo

Energetski sektor

Železniško omrežje

Ceste

Zdravstvo (osnovna sredstva)

Raziskovalna infrastruktura

Investicije na ravni podjetij

Dvig delovne aktivnosti

15-29 let

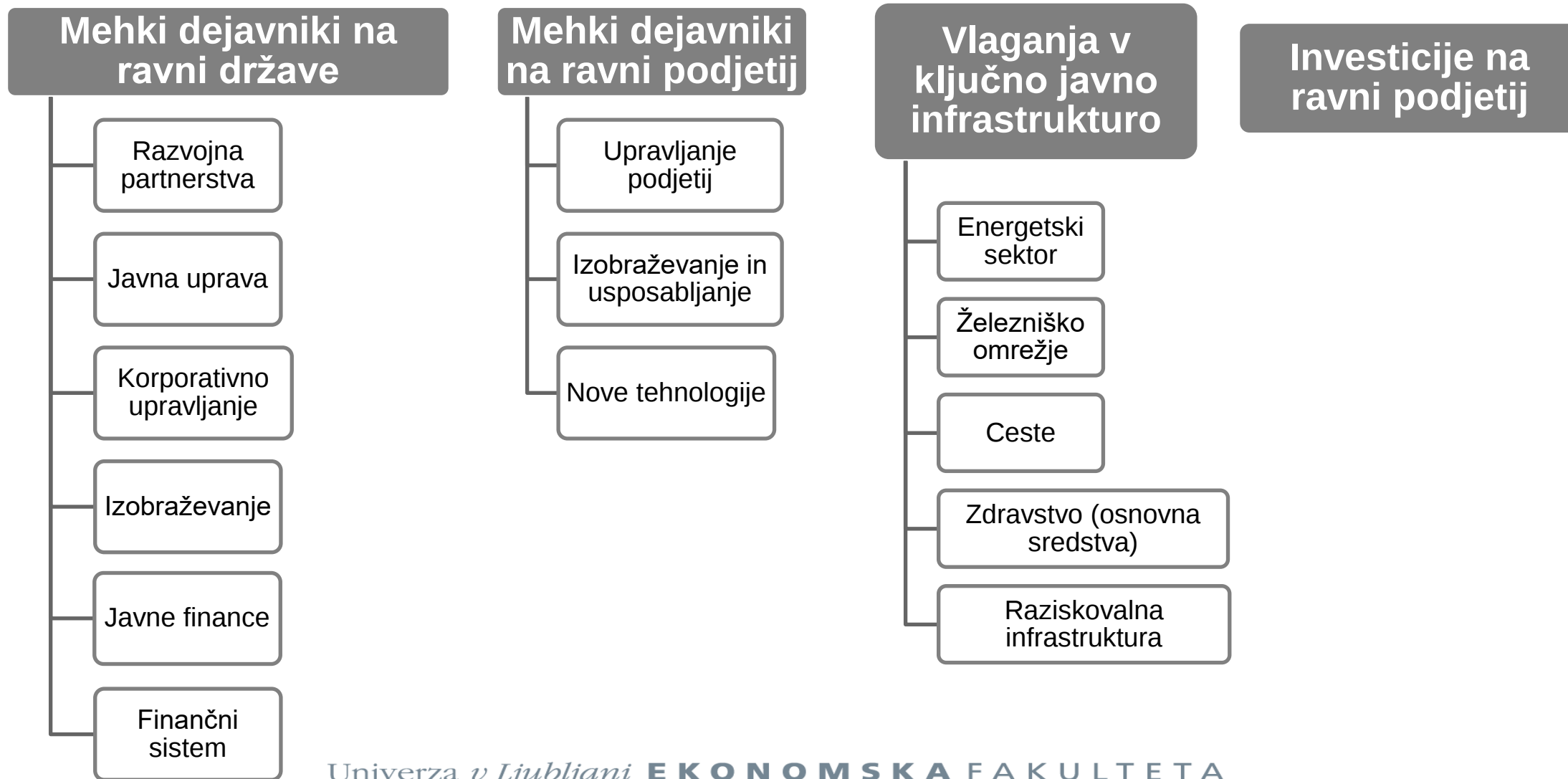
30-54 let

55-69 let

Nematerialna blaginja

- Pravna država
- Politični sistem, vključenost civilne družbe, zaupanje v institucije
- Kakovost okolja
- Zdravje

„Na dolgi rok je produktivnost skoraj vse.“

V fokusu: mehki dejavniki

Mehki dejavniki na ravni države

Razvojna partnerstva

Javna uprava

Korporativno upravljanje

Izobraževanje

Javne finance

Finančni sistem

Mehki dejavniki na ravni podjetij

Upravljanje podjetij

**Izobraževanje in
usposabljanje**

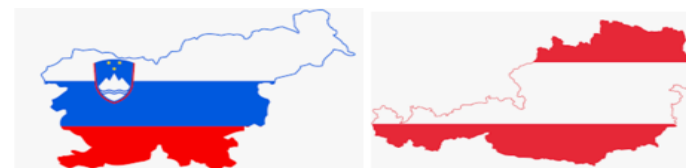
Nove tehnologije

Področja velikega zaostajanja: mehki dejavniki produktivnosti na ravni države

Ključni:

- Sodelovanje med raziskovalno in razvojno sfero ter razvojna partnerstva
- Učinkovitost javne uprave, odprava administrativnih ovir in digitalizacija
- Izobraževanje in usposabljanje

Sodelovanje med raziskovalno in razvojno sfero ter razvojna partnerstva

Transfer znanja (0-10)	4,64	6,73
Financiranje tehnološkega razvoja (0-10)	5,55	6,86
Skupni izdatki za R&R (%)	2,15	3,22
Evropski inovacijski indeks	100,5	133,6
Delež visokotehnološkega izvoza	7,35	11,5

Vir: Akcijski načrt za večjo blaginjo v Sloveniji, 2022.

Sodelovanje med raziskovalno in razvojno sfero ter razvojna partnerstva

Cilj: izboljšati povezovanje in sodelovanje med gospodarstvom in znanostjo pri inovacijskih prebojih

Ukrepi in usmeritve:

1. Ustanovitev **organa iz 5 najboljših raziskovalcev** Slovenije in tujine (vsebinsko usmerjajo polovico povečanja sredstev za R&R), druga polovica povečanja se usmeri v velike aplikativne projekte po izraelskem modelu;
2. **Stimuliranje prenosa inovacij** v gospodarstvo (npr. ustanovitev Tehnološke agencije, MR iz gospodarstva);
3. Podpre se **velik projekt** z visokim potencialom na perspektivnem VT področju.

Izobraževanje in usposabljanje

(kakovost visokega šolstva, vseživljenjsko izobraževanje, usklajenost s potrebami trga dela, dualni sistem)

		
Število tujih študentov, ki študirajo v Sloveniji na 1000 prebivalcev (2018)	1,65	3,76
Kvaliteta visokošolskih institucij: število univerz med top 200 ARWU (Times) rangiranje	0	1
Indeks kvalitete visokošolskega izobraževanja (Times Higher Education University ranking)	3,12	17,13
Učinkovitost vključenosti praks v proces izobraževanja (0-10)	3,05	8,1

Vir: Akcijski načrt za večjo blaginjo v Sloveniji, 2022.

Izobraževanje in usposabljanje

(kakovost visokega šolstva, vseživljenjsko izobraževanje, usklajenost s potrebami trga dela, dualni sistem)

Cilj: Povečanje učinkovitosti izobraževanja na visokošolski ravni ter uvedba dualnega sistema v srednjih šolah.

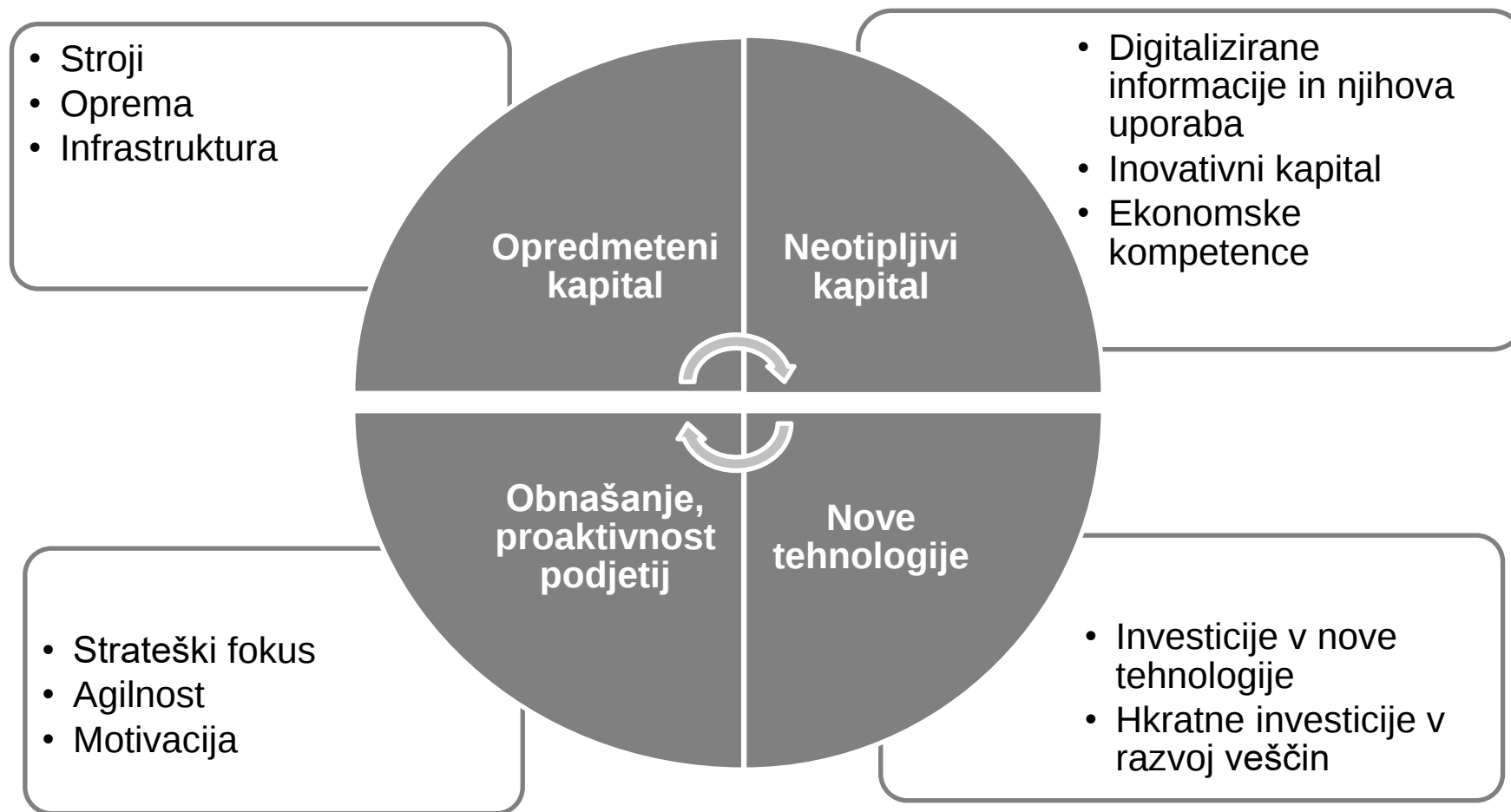
Ukrepi in usmeritve:

1. Povečati učinkovitost zaključevanja študija študentov v roku:
 - Vpeljava študentskih vavčerjev, največ trikratno opravljanje izpitov;
 - Omejitev študentskega dela in okrepitev štipendiranja;
 - Zagotoviti zadosti kapacitet za cenovno dostopno bivanje študentov.
2. Zmanjšati pedagoško obveznost učiteljev na raziskovalnih univerzah:
 - Vpeljati sistem nagrajevanja najboljših dosežkov;
 - V sistem habilitacij vključiti sodelovanje z gospodarstvom;
 - UL med 300 najboljših na svetu.
3. Uvedba dualnega sistema in vzpostavitev sistema „svetovalnih organov“.

Področja velikega zaostajanja: mehki dejavniki produktivnosti na ravni podjetij

- Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih
- Razvoj novih tehnologij in digitalna transformacija
- Upravljanje podjetij

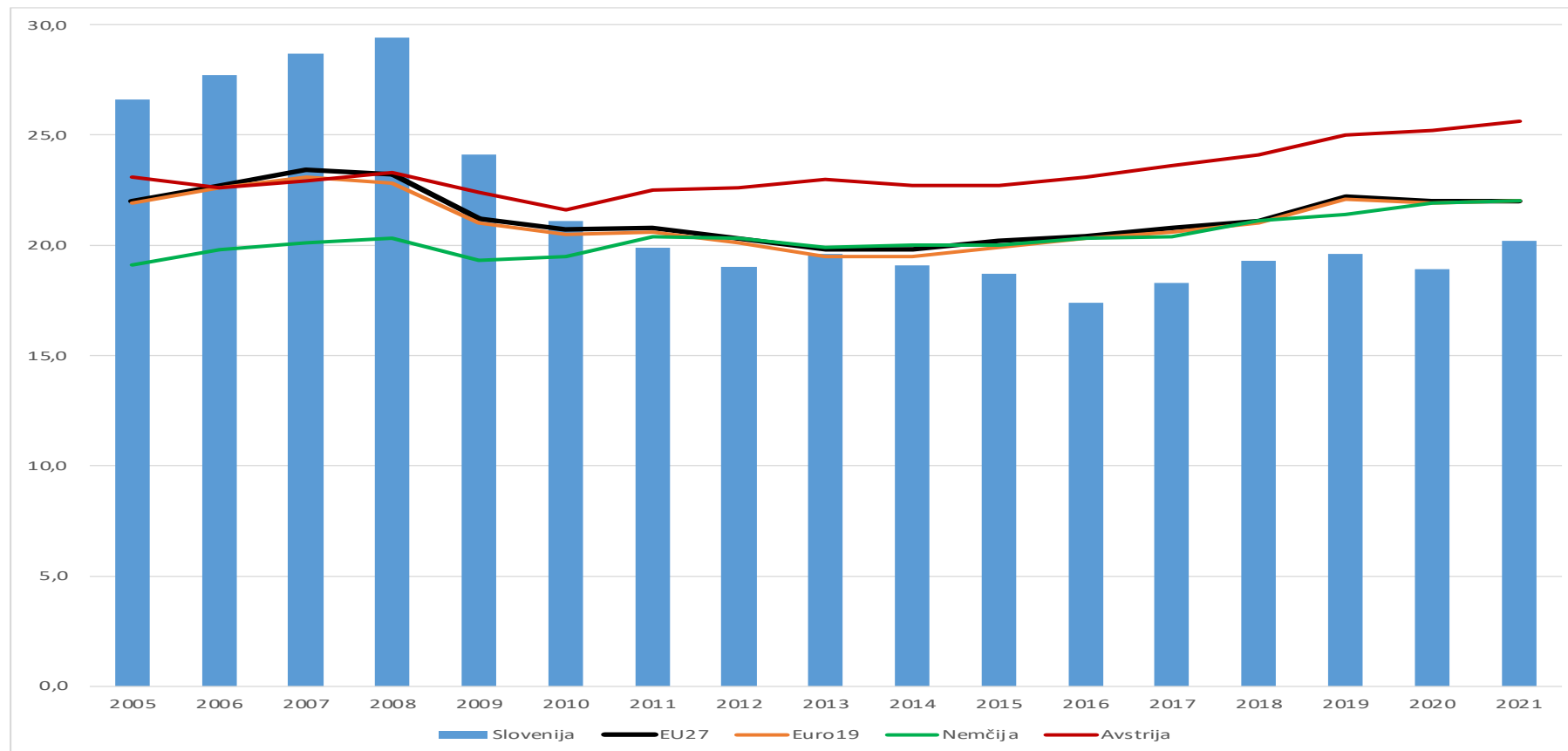
Ustvarjanje dodane vrednosti v družbi znanja (*angl. knowledge economy*)

Slovenija investira manj kot EU

Zasebna vlaganja v osnovna sredstva, R&R, umetno inteligenco, digitalizacijo in robotizacijo

Delež investicij v opredmetena osnovna sredstva v BDP (v %)

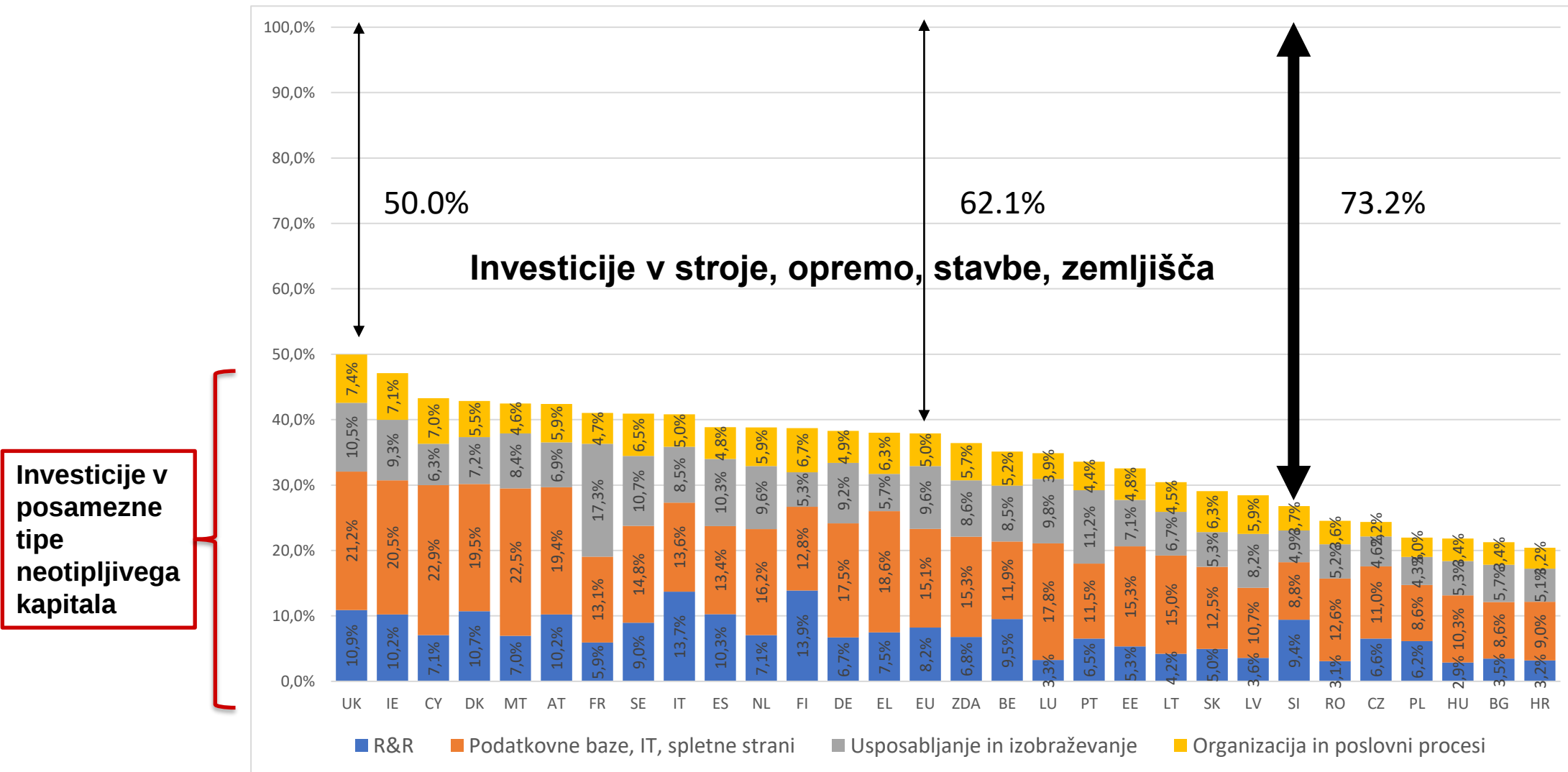

Vir: Eurostat, 2022..

Univerza v Ljubljani EKONOMSKA FAKULTETA

POMEMBNA TUDI STRUKTURA: Slovenija investira PO DELEŽU veliko v opredmetena sredstva ter **zelo malo v neotipljivi kapital**

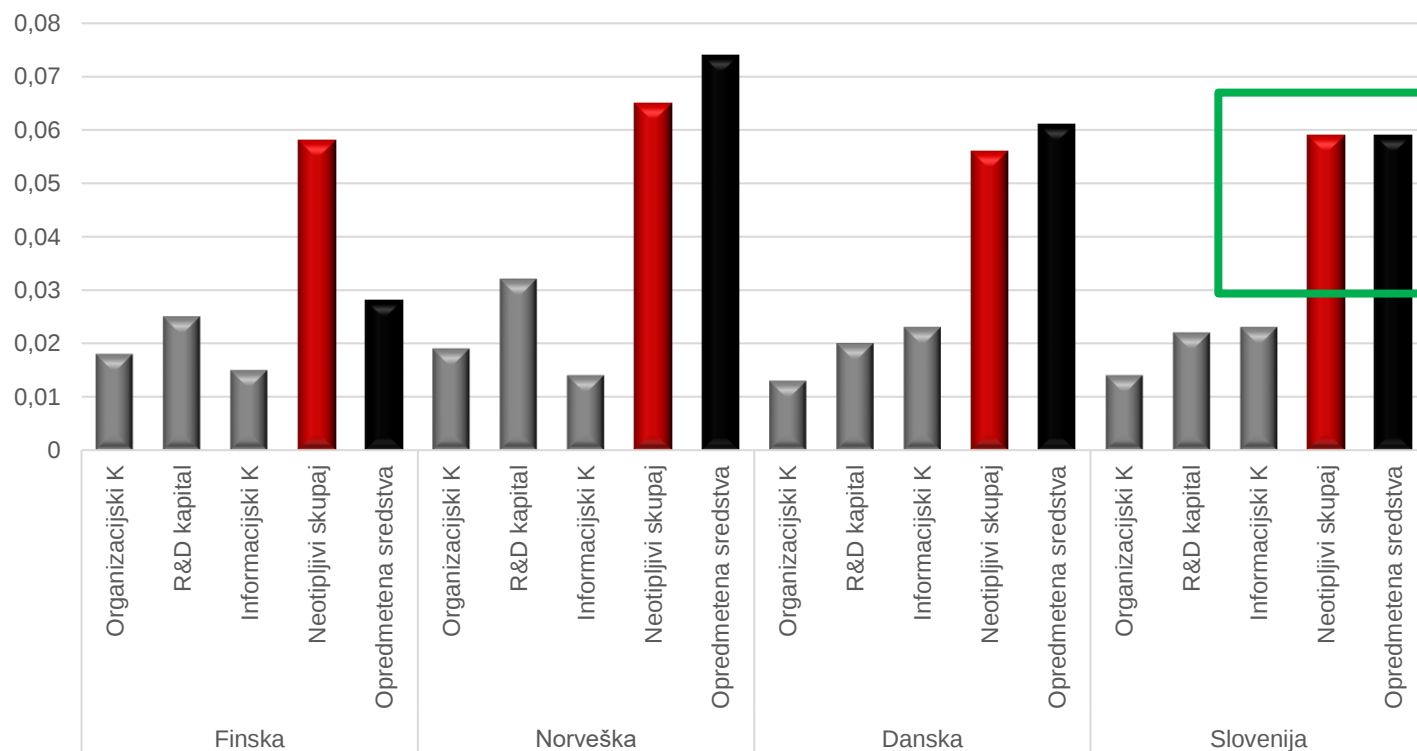
Investicije v neotipljivi kapital kot delež vseh investicij, v %, 2021

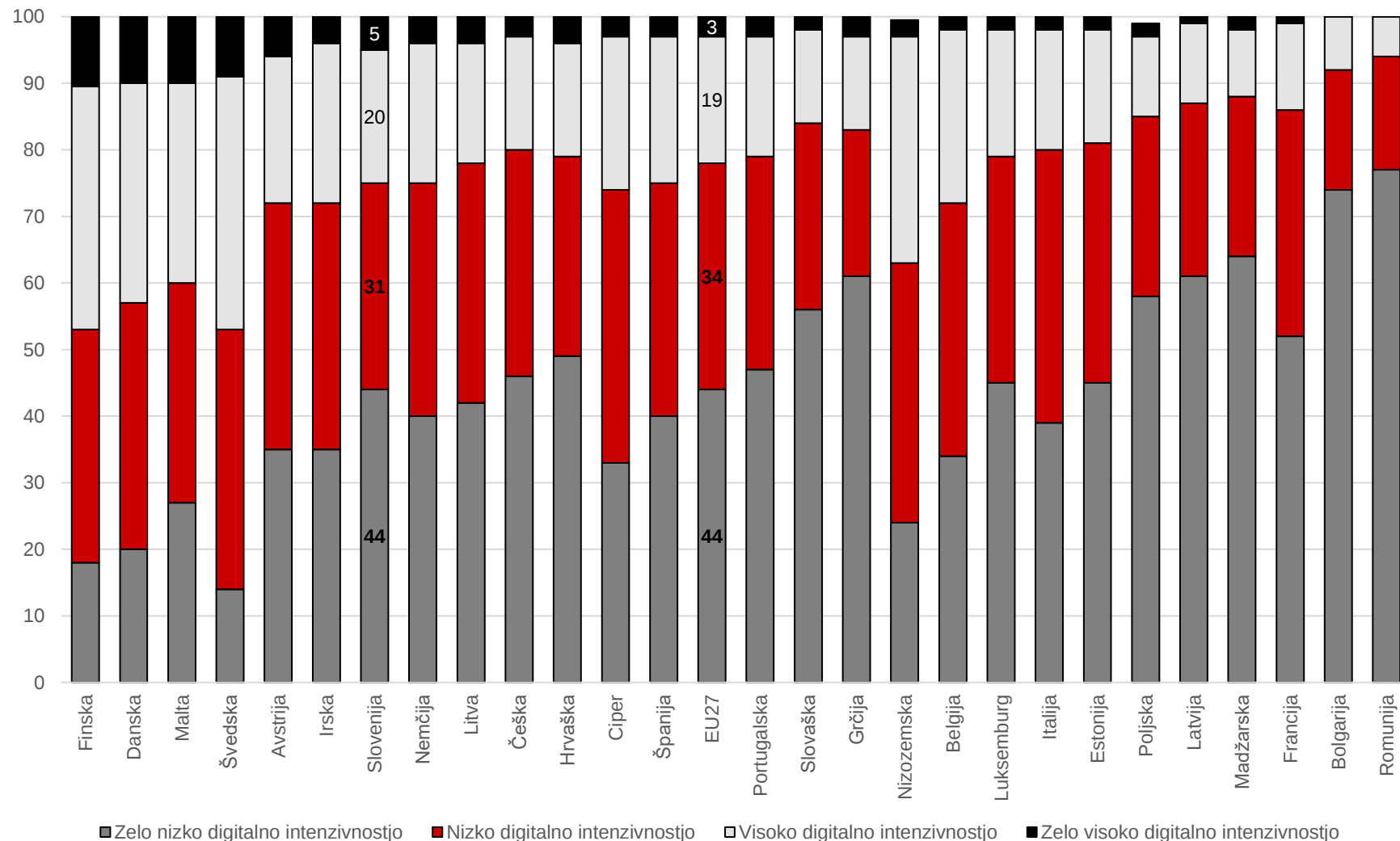
Področja velikega zaostajanja: mehki dejavniki produktivnosti na ravni podjetij

Mehki dejavniki so ključni dejavnik rasti produktivnosti v razvitih gospodarstvih, tudi v Sloveniji

Elastičnost dodane vrednosti glede na tip kapitala

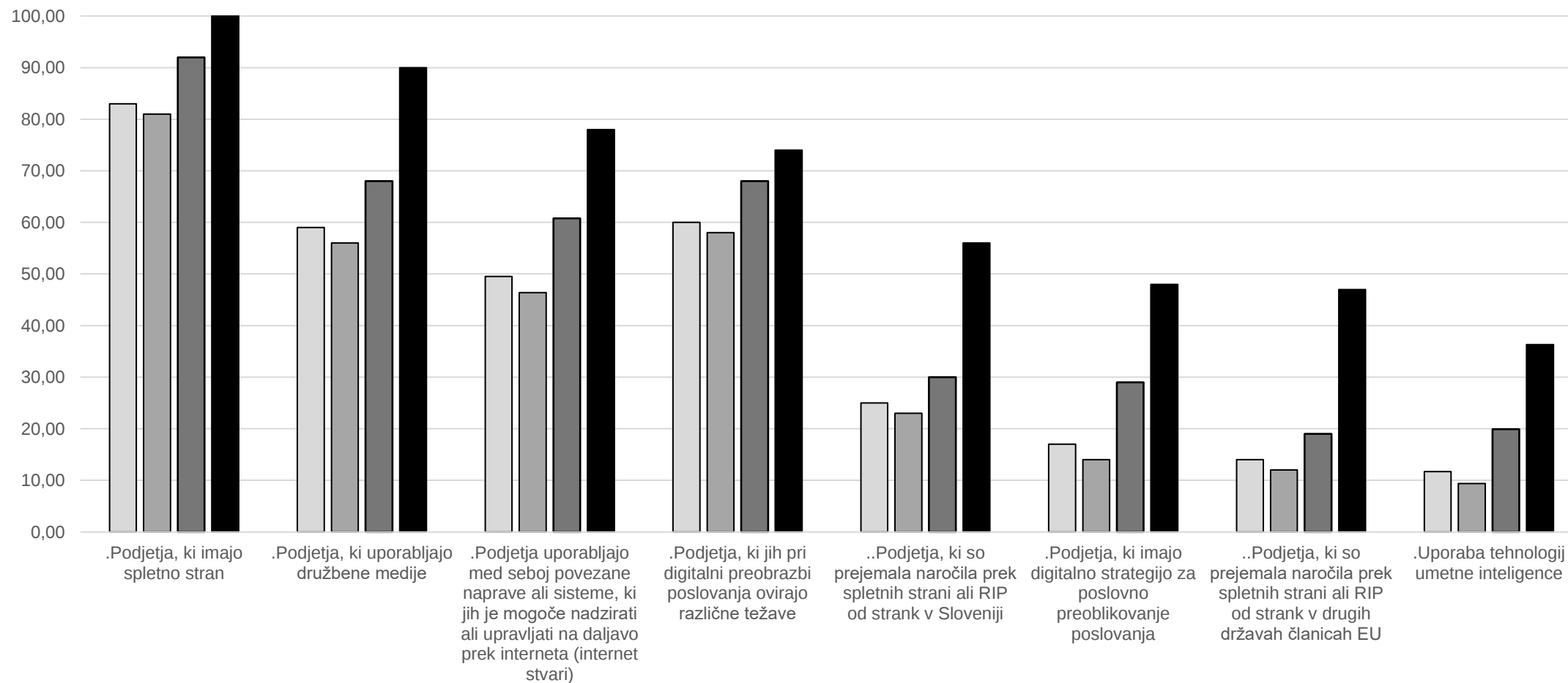

Razvrstitev držav glede na delež podjetij z zelo visoko, visoko, nizko in zelo nizko digitalno intenzivnostjo, (v %, 2021)

Uporaba izbranih tehnologij v podjetjih po velikosti, 2021

Odstotek podjetij, ki uporablja določeno tehnologijo

Vir: SURS, 2022

□ 10 + ■ 10–49 + ■ 50–249 + ■ 250 +

Pričakovani učinki uvajanja novih tehnologij

Kratkoročni učinki (učinkovitost)	Dolgoročni, strateški učinki/cilji
- Znižanje stroškov - Povečanje kakovosti - Povečanje sledljivosti - Znižanje zalog izdelkov - Zmanjšanje dokumentacije in administracije - Povečanje fleksibilnosti v proizvodnji - Standardizacija procesov - Krajši čas dobave - Analiza in nadzor podatkov - Boljše razumevanje procesov - Prilagoditve zakonodaji - Zadovoljstvo zaposlenih	- Ustvarjanje novih poslovnih modelov - Najboljših rešitev za naše kupce - Generiranje rešitev, ki jih je težko posnemati - Ustvarjanje večje vrednosti v primerjavi s konvencionalnimi načini poslovanja - Rast prihodka in prodaje - Rast tržnega deleža - Novi trgi - Novi proizvodi, storitve - Ustrežanje standardom - Horizontalna in vertikalna integracija - Zadovoljstvo strank - Razumevanje pričakovanj trga

Vir: Čater B., Čater T., Černe M., Koman M., Redek T., 2019

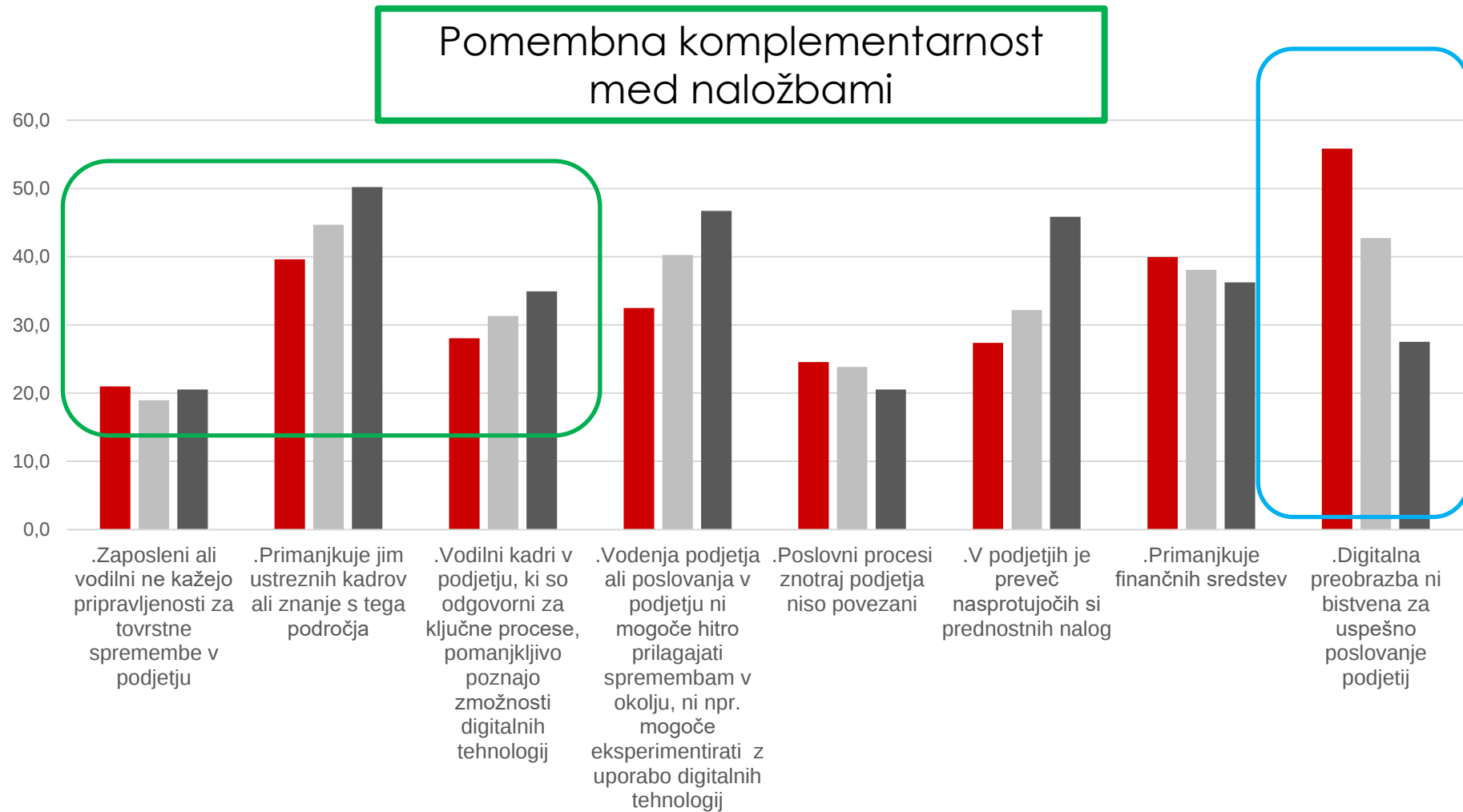
Razvoj novih tehnologij in digitalna transformacija

Cilj: povečati investicije v razvoj novih tehnologij in oblikovanje prebojnih mrež, v katerih se bodo povezovala podjetja, raziskovalna in znanstvena sfera ter inovativni start-upi.

Ukrepi in usmeritve:

1. **Povečanje investicijskih vlaganj** v otipljivi in neotipljivi kapital
2. **Oblikovanje inovacijsko propulzivnih prebojnih mrež** (povezovanje podjetij z raziskovalno in znanstveno sfero ter inovativnimi start up-i);
3. **Oblikovanje dodatnih domačih standardov in sodelovanje pri oblikovanju mednarodnih standardov** in klasifikacij na področju trajnostnega poslovanja.

Ovire pri uvajanju novih tehnologij po velikosti (% vseh podjetij)

Vir: SURS, 2021.

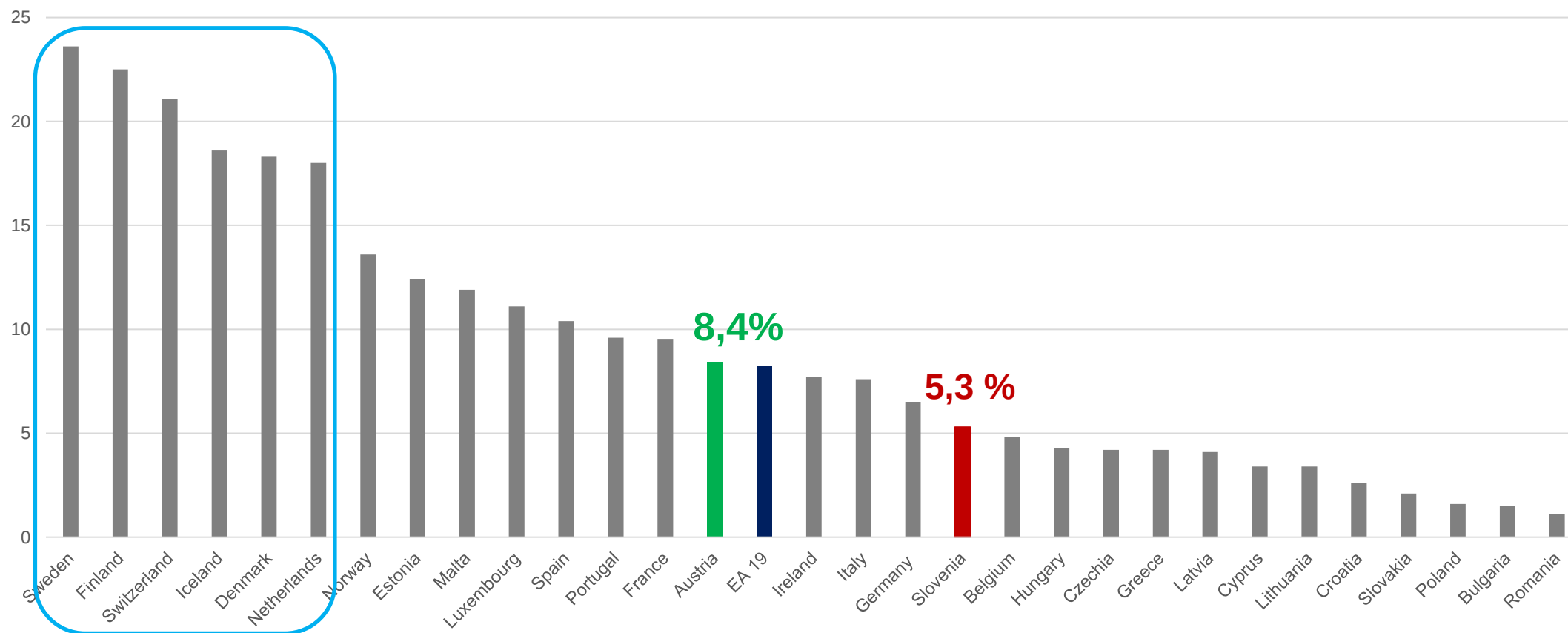
■ 10–49 zaposlenih

■ 50–249 zaposlenih

■ 250 ali več zaposlenih

Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih

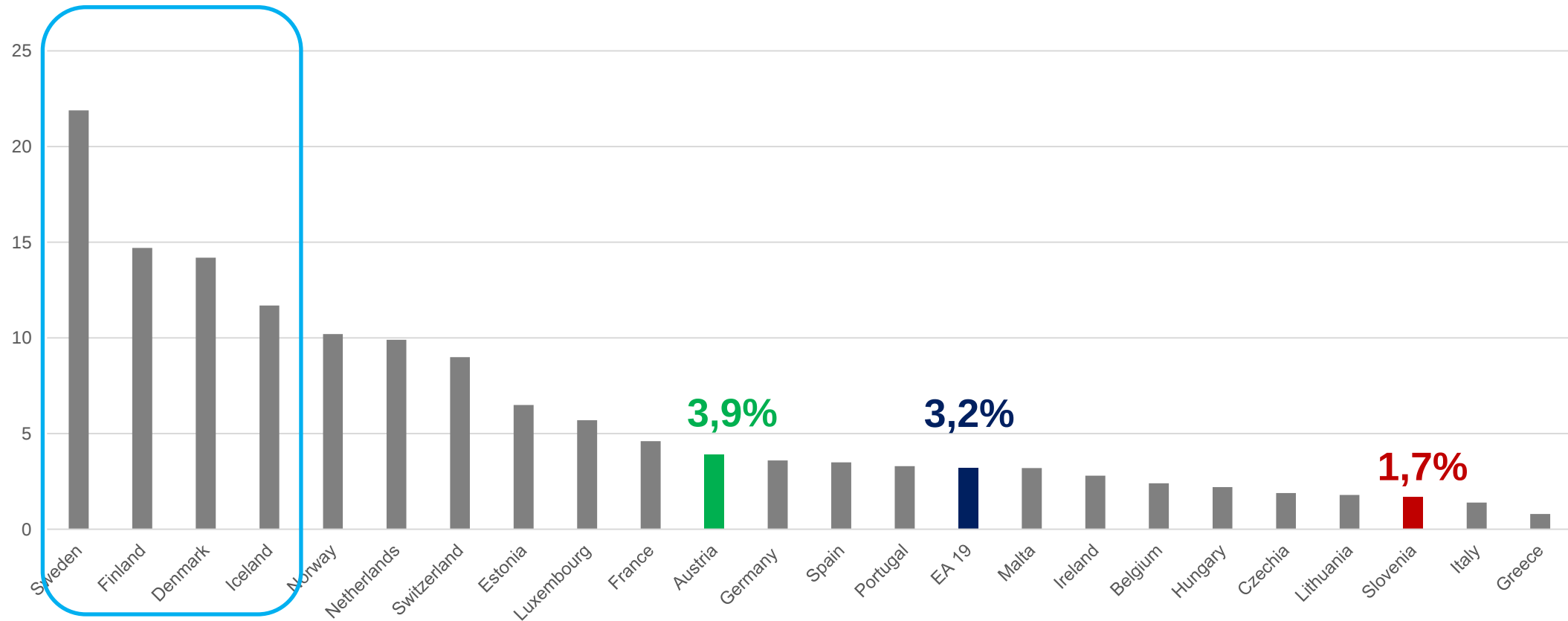
Delež prebivalcev (25 – 64 let) s srednješolsko in višjo izobrazbo,
ki se izobražujejo ali usposabljaajo, 2020

Vir: Eurostat, 2022.

Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih

Delež prebivalcev (25- 64 let) z največ poklicno izobrazbo, ki se izobražujejo ali usposabljaajo, 2020

Vir: Eurostat, 2022.

Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih

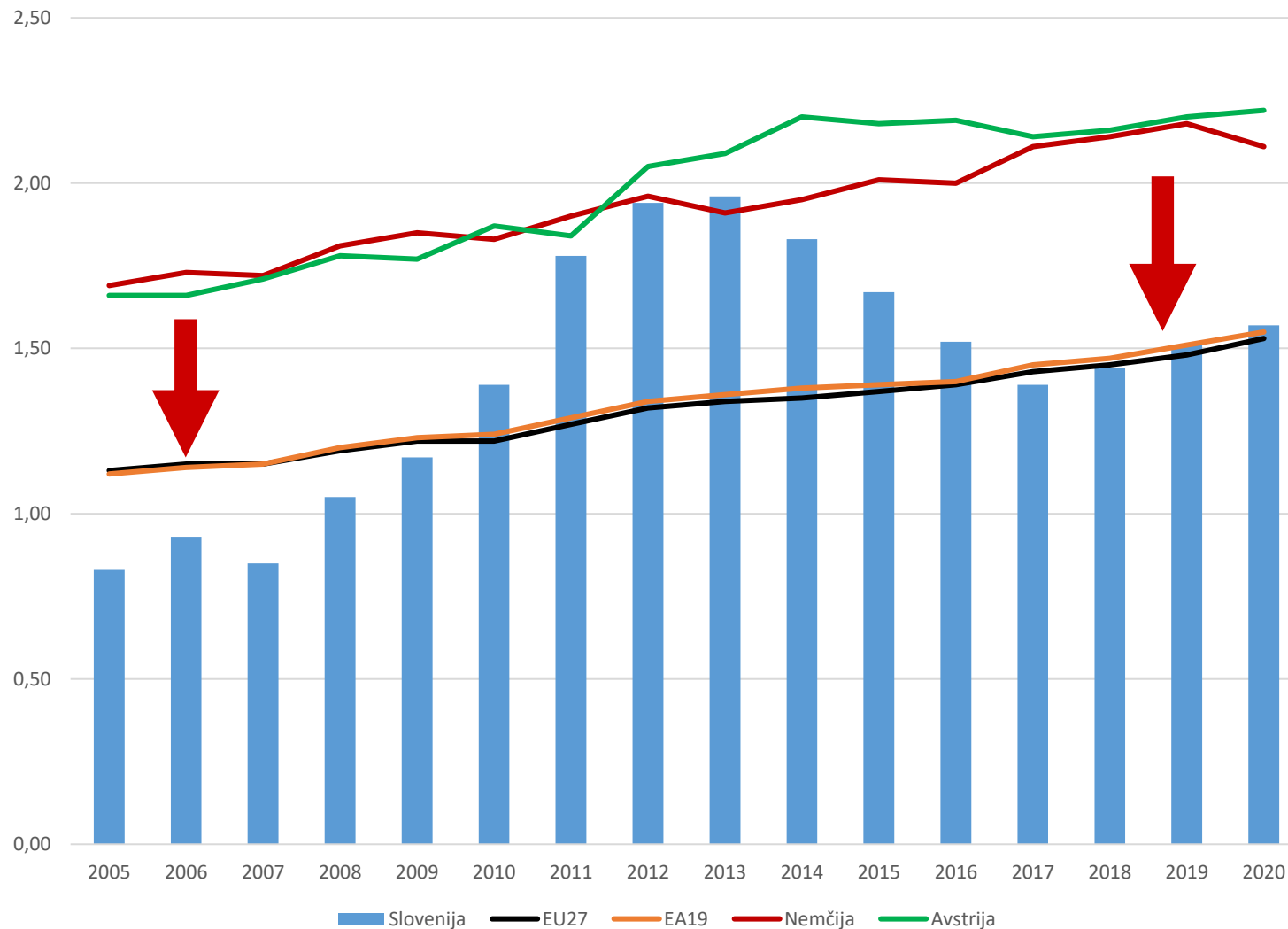
Cilj: okrepiti vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje, kreativnost in inovativnost, razvoj talentov zaposlenih in sistem spodbud

Ukrepi in usmeritve:

- 1. Zaveza delodajalcev za vlaganje v izobraževanje in usposabljanje v vnaprej določeni vrednosti in oblikovanje sistema spodbud (višja plača, ECTS).**
- 2. Interdisciplinarno povezovanje različnih podjetij in institucij, zavodov ter javnega sektorja pri VSŽ izobraževanju (prenos dobrih praks).**
- 3. Bistveno izboljšanje kakovosti managementa s stalnim usposabljanjem in izobraževanjem (trajnostno voditeljstvo).**

Raziskave in razvoj

Delež izdatkov podjetij za R&R kot % BDP

Upravljanje z inovativnostjo v velikih slovenskih podjetjih

Notranje ovire pri inoviranju

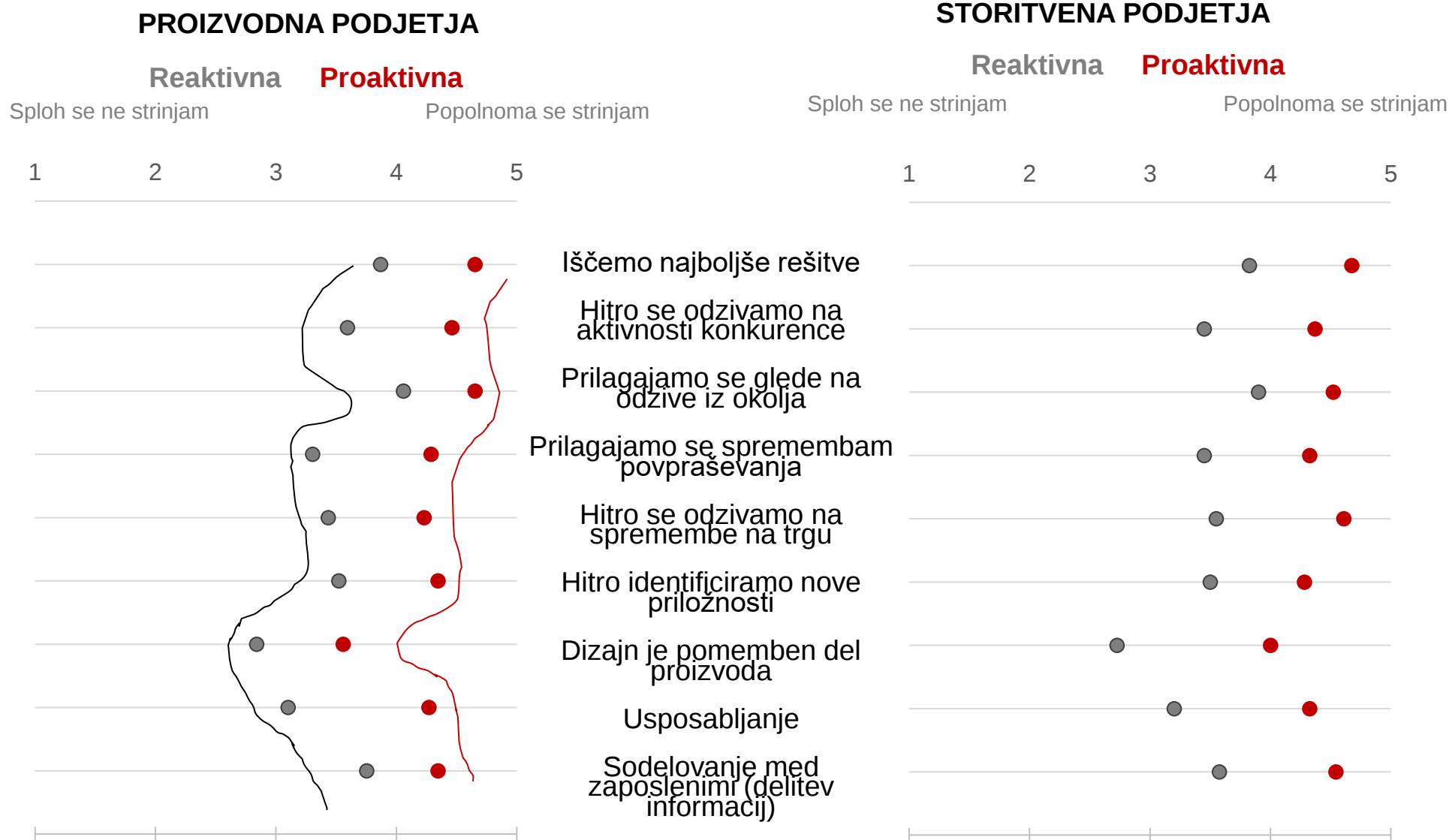
- Pomanjkanje novih idej
- Pomanjkanje kadrov z ustreznimi znanji za vodenje procesa
- Nedodelani in nedorečeni standardi
- Spletna varnost

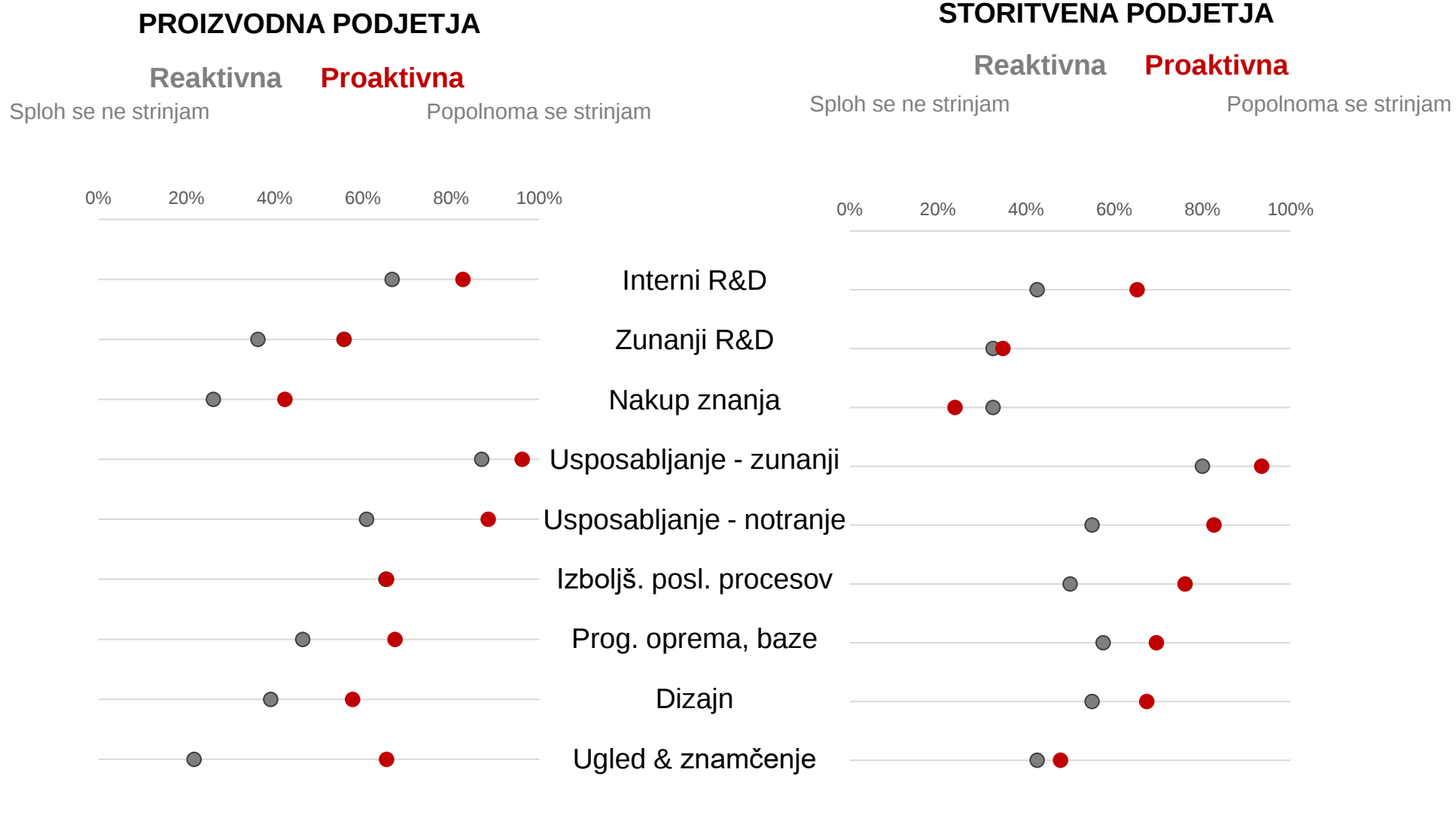
Zunanje ovire pri inoviranju

- Odsotnosti zunanjih mehanizmov in načinov integracije inovacijskih aktivnosti v osnovno dejavnost
- Negotovo povpraševanje
- Pomanjkanje vodstvenih znanj na trgu

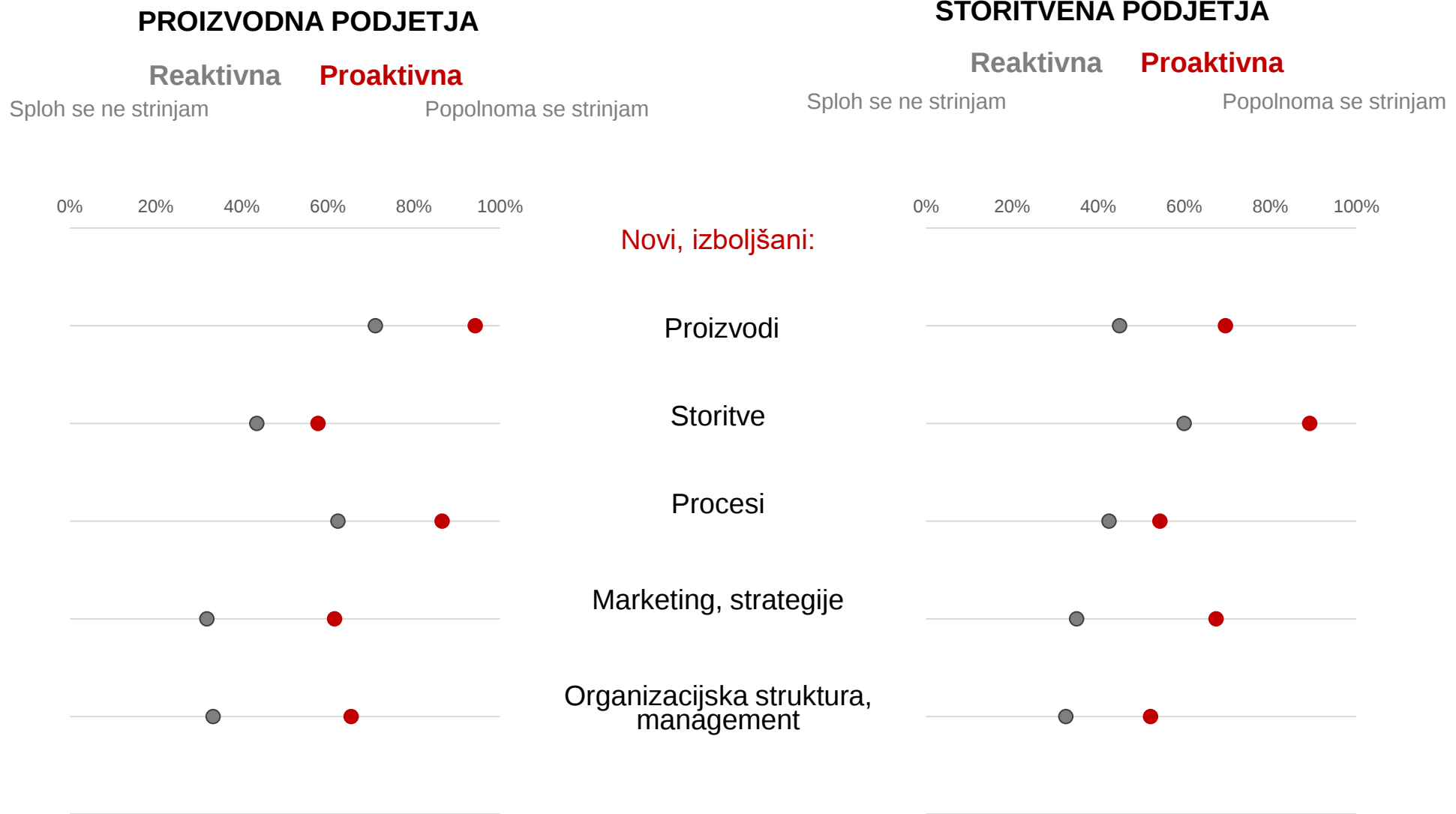
Pomemben strateški fokus podjetij

Proaktivna podjetja več investirajo

Proaktivna podjetja so bolj inovativna

Upravljanje podjetij

Cilj: Skleniti »družbeno pogodbo« na ravni podjetij med vsemi deležniki v podjetjih

Ukrepi in usmeritve:

- 1. Ustvarjanje vrednosti** postaviti v ospredje podjetniških praks in upravljavskih procesov:
 - novi poslovni modeli (zboljšana pozicijo podjetij v verigah vrednosti),
 - soupravljanje zaposlenih,
 - višji standardi upravljanja s poudarkom na etiki, skladnosti poslovanja, integriteti, družbeni odgovornosti.
- 2. Trajnostno vodenje** kot nova paradigma;
- 3. Povečevanje raznolikosti** v podjetjih (prenos znanja)

Dvig delovne aktivnosti

15 – 29 let

30 – 54 let

55 – 64 let

Ukrepi in usmeritve:

- Odprtost in biti zanimiv za priseljevanje - „prijazni“ postopki
- Povečanje učinkovitosti študija
- Izboljšati sistem socialnih transferjev : „Delo se splača.“
- Dvojni status (delovno aktivni upokojenci)

Nematerialna blaginja: Zdravje

Neizpolnjena potreba po zdravniškem pregledu in oskrbi	2,7	0,1
Število zdravnikov na 100.000 prebivalcev	326,19	531,81
Število postelj na 100.000 prebivalcev	443,21	718,90
Število koledarskih dni nezmožnosti za delo na zaposlenega na leto (2019)	17,73	13,3
Skupni izdatki za zdravstvo v BDP (v %, 2019)	8,52	10,43
Skupni izdatki za zdravstvo na prebivalca (PPP EUR, 2019)	2.361	4.169

Vir: Akcijski načrt za večjo blaginjo v Sloveniji, 2022.

Nematerialna blaginja: Zdravje

Cilj: Delujoč kakovostni zdravstveni sistem, usmerjen v kritje potreb po oskrbi v primeru bolezni ali poškodb ter zmanjševanje bolniških izostankov

Ukrepi in usmeritve:

1. Povečanje kakovosti in dostopnosti zdravstvenih storitev z:

- opredelitvijo mreže javnega zdravstva z javnimi izvajalci, uvesti stimulativen sistem nagrajevanja zaposlenih pri javnih izvajalcih;
- opredelitvijo sistema kratkotrajne in dolgotrajne zdravstvene oskrbe;
- povečanjem števila operacij in programov preventive;
- posodobitvijo procesov z IKT in UI v zdravstvenih ustanovah;
- jasno opredelitvijo vloge ZZZS;
- povečanjem kakovosti, tudi z izpolnitvijo standardov najpomembnejših akreditacijskih institucij na področju zdravstva;
- implementacijo in uporabo digitalne tehnologije v zdravstvu

2. Prednostna obravnava in operacije pacientov, ki predstavljajo aktivno populacijo.

Sprememba KULTURE: Pozitivna usmerjenost družbe

Pregovorna slovenska značajska lastnost:

ZAVIST

- a. **Pozitivna** zavist: če je uspelo njemu, lahko tudi meni.
- b. **Negativna** zavist: ne sme mu uspeti oz. vsaj ne bolj kot meni.

Slovenska zavist sproža izjemno močne aktivnosti blokiranja:

- ☐ V politiki;
- ☐ V zakonodajnem procesu;
- ☐ V administrativnih postopkih;
- ☐ V pravosodju.

Z uspešno izvedbo v AN predlaganih ukrepov, se bo posledično krepil tudi **pozitiven odnos do uspeha.**

Potreba po družbenem dogovoru in vloga akademske sfere

Visoka fleksibilnost ANB2022 omogoča, ne pa tudi zagotavlja, njegovo visoko realizacijo.

Za uspeh ANB2022 potreben tudi **čvrst družbeni dogovor**:

- ☐ Vsaka družbena skupina prevzame polno odgovornost za svoj del in celoto;
- ☐ V prvi fazi ključni vlada, delodajalci, delojemalci;
- ☐ V nadaljevalnih pa še npr. civilna družba, raziskovalna skupnost.
- ☐ Akademska sfera igra vlogo strokovnega in neinteresnega »arbitra«.